

munice

MICHAL ČERNÝ

LEKCE Z INFORMAČNÍ VĚDY

ŽIVOT ONLINE

munice

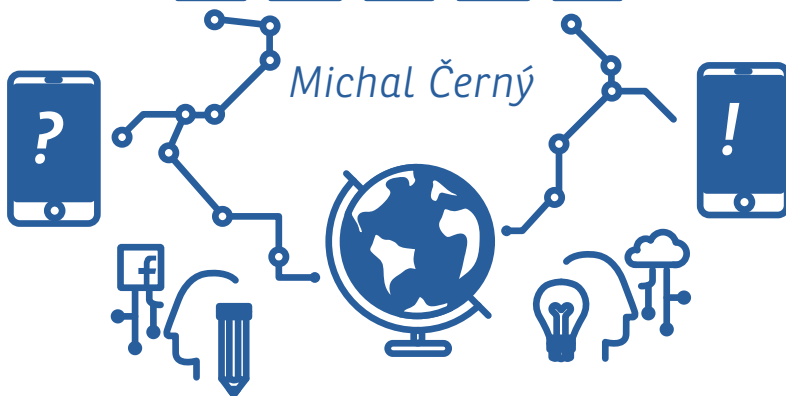

Život ONLIFE

LEKCE Z INFORMAČNÍ VĚDY

Ilustrace Nikola Kalinová

Masarykova univerzita
Brno 2020

Redakční okruh

Mgr. Tereza Fojtová (Masarykova univerzita)

doc. Ing. Ivan M. Havel, Ph.D. (Centrum pro teoretická studia)

doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D. (Masarykova univerzita)

prof. PhDr. Mgr. Tomáš Janík, Ph.D., M.Ed. (Masarykova univerzita)

Mgr. Hana Laudátová, Ph.D. (VIDA! science centrum)

PhDr. Alena Mizerová (Masarykova univerzita)

doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D. (Masarykova univerzita)

doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D. (Masarykova univerzita)

prof. RNDr. Jan Slovák, DrSc. (Masarykova univerzita)

PhDr. BcA. Andrea Slováková, Ph.D., MBA (Nová beseda)

© 2020 Michal Černý

Ilustrace © 2020 Nikola Kalinová

© 2020 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-9587-8 (online ; pdf)

ISBN 978-80-210-9586-1

Bude vaše profese existovat za deset let?

Má škola vychovávat k pořádku a poslušnosti?

Co je to informační chudoba?

Kdy se učíme?

Přizpůsobuje se web uživatelům, nebo vyhledávačům?

Dá se dnes věřit vlastním očím?

Jste připraveni na deepfake realitu?

Jak poznat kvalitní informaci?

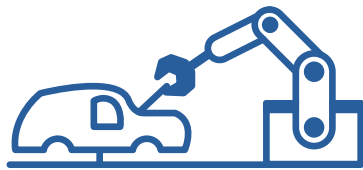
Víte, co máte ve složkách?

Čím to, že s vyspělostí techniky neroste náš volný čas?

Znáte svou bublinu?

Žijete onlife?

Informační věda se zabývá tím, jakým způsobem pracujeme s informacemi, jak je dokážeme vyhledávat, zpracovávat, třídit, hodnotit a používat. Velkou část svých životů prožíváme v prostředí, které není ani čistě *online*, ani čistě *offline*. Jsme vrženi do situace, v níž se musíme rychle vyznat, zorientovat se v kyberprostoru, naučit se v něm odlišit pravdu od klamu a kvalitu od braku. V kyberprostoru bychom měli být schopni komunikovat, spolupracovat a učit se. Je to ale tak jednoduché? Pokusíme se ukázat, že možná tím hlavním, co nás brzdí, nemusí být technická neznalost, ale mnohem podstatnější věci – neschopnost efektivně vyhledávat informace, chápat jejich kontext, hodnotit je a třídit do struktur, které bychom mohli použít pro učení.

Učící se společnost a technologie

Americký sociolog a politolog Robert Reich upozorňuje, že technologie postupně mění vše, co jsme doposud vnímali jako jistotu na pracovním trhu – vznikají nová povolání, kterým většina lidí vůbec nerozumí, mění se charakter činností, které jsme dlouho měli za banální a jednoznačné. ICT převrátilo svět vzhůru nohama. V inzerátech na pracovní pozice nenacházíme požadavky na pracovní kázeň, loajalitu, pečlivost, ale spíše na flexibilitu, kreativitu, schopnost spolupracovat a přizpůsobovat se novým podmínkám.

S jistotou víme, že Henry Ford nebo Tomáš Baťa by dnes se svými ekonomickými představami a modely nemohli uspět. Možná by se znovu stali úspěšnými továrníky, ale jejich impérium by muselo vypadat úplně jinak, stejně jako hodnoty, na které kladli důraz, způsob práce s lidmi, přístup k trhům a tak podobně. Výzkum Michaela Osborna a Carla Freye ukazuje, že

**// 47 procent amerických pracovních
míst je dnes ohrožených
automatizací a robotizací. //**

Jak to vše souvisí se vzděláváním a učením? Pokusme se společně přemýšlet nad tím, jak se musí měnit proces učení, pokud se nelze spolehnout na to, že nás škola připraví pro

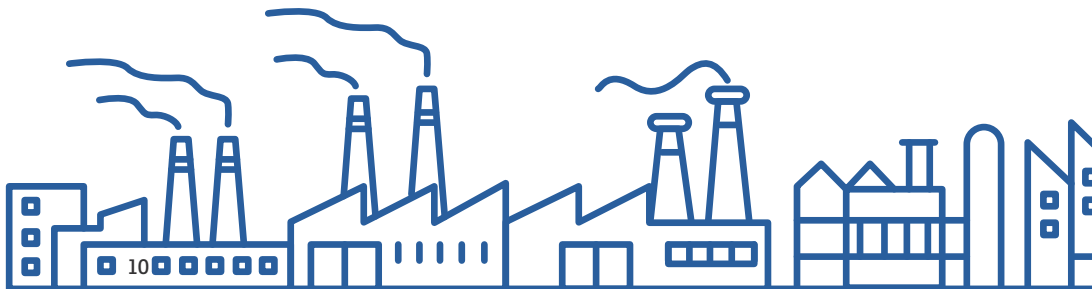
pracovní trh. Zcela otevřeně můžeme říci, že každý pátý ze současných prvňáčků (a jde o velice konzervativní odhad) bude mít jako první zaměstnání něco, co dnes vůbec neexistuje. Přesto se domníváme, že škola smysl má, jen se musíme rozloučit s myšlenkou, kterou si část z nás stále v sobě nosí, že ve škole se lidé připravují na výkon konkrétních povolání a že to, co se v ní naučí, jim bude v životě stačit. Nebude. Bez toho, aniž bychom se sami učili celý život, není možné o nějaké plné adaptabilitě na moderní společnost hovořit.

Říká se, že jedinou jistotou, kterou máme, je jistota změny. A právě na změnu bychom se měli být schopni připravovat. Domníváme se, že toho, s čím můžeme v budoucnu počítat, je ale více, a vlastně všichni doposud citovaní autoři se to domnívají také:

„ Ústředním tématem úspěšné společenské adaptace bude schopnost pracovat s informacemi, využívat je a jejich prostřednictvím se učit. „

Britský andragog a sociolog **Peter Jarvis** hovoří o tom, že vývoj společnosti můžeme v posledních sto letech rozdělit do čtyř velkých etap, pro něž je vždy typický určitý přístup k technologiím, práci s informacemi a učení. Jde o **společnost průmyslovou, informační, znalostní a učící se**. Ovšem tak jako v historiografii není možné říci, jakým datem začíná doba železná a končí doba bronzová, protože se tak děje v každém místě na světě jinak, tak ani v tomto třídění žádné ostré dělicí linky nečekejte. O každé další „etapě“ mluvíme tehdy, když ji tvoří určitá nadkritická část společnosti. Vedle sebe ale reálně žijí lidé industriální s těmi, které bychom přiřadili ke společnosti informační nebo znalostní.

Tento mix různých společností, navrstvených do sebe, přináší mnoho zajímavých i bolestných situací. Fakt, že se si možná nerozumíme tak jako v době vrcholného středověku, protože naše myšlení je – podle toho, k jaké společnosti či etapě patříme – zásadně odlišné, znamená, že se zřejmě budeme muset učit zcela novému uchopení respektu, naslouchání a tolerance.

Rád bych zde připomněl významného českého výtvarníka Ludvíka Kolka, který tvrdí, že nejdůležitější společenskou ctností je nadhled. Právě s ním se pokusíme v následujících řádcích pracovat – jak na úrovni popisu různých vrstev společnosti, tak také v oblasti hodnotové orientace. V jakékoli společnosti postrádající nadhled se žije skutečně špatně.

PRŮMYSLOVÁ SPOLEČNOST

O průmyslové (industriální) společnosti můžeme obecně hovořit nejpozději od roku 1840, do kterého se klade konec průmyslové revoluce. Dochází v ní k zásadní přestavbě společnosti, pracovních pozic, ale i demografie měst. Mnoho vesnic, téměř celých, se přesouvá do továren, které se stávají novými ústředními společenskými celky.

